

FEDERÁLNÍ
MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ

K č.j. 016.115/84-ZPO

Příloha č. 1

~~F a j n á~~

Výtisk č. : 31
Počet listů: 13

I n f o r m a c e

o řádném zasedání výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy v Berlíně ve dnech 3. a 4. 12. 1984

Ve dnech 3. a 4. prosince 1984 se v Berlíně uskutečnilo 11. zasedání výboru ministrů zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy. Význam tohoto jednání spočíval především v tom, že bylo poslední společnou přípravou před nadcházejícím zasedáním na nejvyšší úrovni - politickým poradním výborem.

Ve vystoupeních jednotlivých ministrů i v přijatých dokumentech byla věnována pozornost hodnocení současné mezinárodní situace, zejména v Evropě. Těžištěm jednání byly otázky týkající se omezení horečného zbrojení, především jaderného a zarození militarizace kosmu.

I.

Dokumenty schválené na zasedání výboru ministrů zahraničních věcí - komuniké a protokol - byly připraveny zvláštními představiteli členských států Varšavské smlouvy na jednáních v Berlíně ve dnech 26. listopadu - 2. prosince a na třech zasedáních náměstků ministrů zahraničních věcí ve dnech 30. listopadu a 2. prosince 1984.

Návrh dokumentů připravila NDR po konzultacích s SSSR. Všechny delegace souhlasily vzít za základ pro jednání návrhy NDR. Rumunská delegace měla ke struktuře a obsahové náplni řadu podstatných připomínek, z nichž mnohé byly pro ostatní delegace nepřijatelné.

Komuniké

Text tohoto dokumentu odráží společná zásadní stanoviska států Varšavské smlouvy. Nebylo v něm však možné přesně detailně postihnout stanoviska jednotlivých zemí. Proto bylo třeba často hledat širší, obecnější, někdy i kompromisní formulace, avšak takové, které vyjadřují jednotnou společnou pozici všech členských států.

Delegace RSR požadovala soustředit se na problematiku Evropy a v tomto rámci zejména na otázku raket středního doletu v Evropě s tím, že nebude-li tato otázka obsažena v dokumentu, tak jej RSR nepodepíše /neodsouhlasí/, jak prohlásil náměstek Oancea. Odlišný přístup měla RSR i k hodnocení mezinárodní situace a k jednotlivým odzbrojovacím fóřům, kde uplatňovala objektivistický přístup a odmítala přijmout takové formulace, ze kterých by byla patrná zodpovědnost resp. vina imperialismu a především amerického za vzniklou situaci. Obtížně se prosazovala i pasáž odsuzující pokusy o zpochybňování poválečného uspořádání v Evropě a narůstající aktivitu revanšistických sil v NSR, neboť RSR trvala na již dříve odsouhlasených formulacích z komuniké v Budapešti, bez ohledu na vývoj v posledních měsících. Nejobtížnější bylo dosáhnout přijatelné formulace v textu bodu 3 /jednání SSSR-USA/ a prvních tří odstavců bodu 4 /RSD v Evropě/. RSR se pokusila na první místo jednání mezi SSSR a USA prosadit otázku zbavení Evropy jaderných zbraní, přestože jejich náplň má být dohodnuta teprve na setkání A.Gronyka s G. Shultzem. Při formulování bodu o RSD v Evropě RSR kategoricky požadovala, aby současně se zahájením sovětsko-amerických jednání bylo zastaveno rozmísťování US RSD v Evropě /dočatečně by tak byl vysloven souhlas států VS s jejich rozmísťováním/ a

realizace odvetných opatření SSSR a určen konečný termín pro stažení již rozmístěných raket /včetně sovětských/, což by fakticky byla realizace Reaganovy tzv. nulové varianty. Dále opakovala svůj starý návrh, aby se všechny evropské země, a v první řadě státy NATO a VS, v odpovídající formě účastnily jednání o dohodě o zbavení Evropy jaderných zbraní. Uvedená stanoviska byla nepřijatelná pro SSSR i ostatní delegace, neboť jejich uplatňování by mohlo zkomplikovat jednání v Ženevě v lednu 1985. Tyto otázky se podařilo vyřešit až krátce před zahájením jednání ministrů přijetím kompromisních formulací. Konfliktní bylo i jednání o bodu 6 komuniké, kde RSR nesouhlasila se zahrnutím návrhu SSSR o nepřípustnosti politiky státního terorismu a dalších návrhů odsuzujících politiku imperialismu /ideologická a propagandistická diverze aj./. Nepochopitelný byl přístup delegace RSR i k ocenění významu Varšavské smlouvy v bodu 8. Tento odstavec rovněž až do poslední chvíle nesouhlasila zahrnout do komuniké. Navrhované formulace o jednotě a sounutosti bratrských socialistických zemí a koordinaci jejich zahraniční politiky však odmítla.

Protokol

Paralelně s jednáním o komuniké byl posuzován v pracovní podskupině text neveřejného protokolu. Nejsložitějším problémem byla příprava textu protokolu o prodloužení platnosti Varšavské smlouvy a oslavy 30. výročí Varšavské smlouvy. Delegace RSR prohlašovala, že nemá mandát jednat o těchto otázkách a opětně zdůrazňovala stanoviska N. Ceaušeska, že jediným příslušným orgánem pro jednání o tomto protokolu je PPV. Po dlouhých diskusích byla odsouhlasena formulace, že výbor ministrů doporučuje pokračovat v činnosti mnohostranné pracovní skupiny expertů ve Varšavě s cílem dohodnout co nejdříve návrh protokolu o prodloužení lhůty platnosti Varšavské smlouvy. Představitelé RSR však i přesto dali najevo, že považují za otevřenou otázku kdy a kde se pracovní skupina sejde a naznačili, že by to mělo být až v Sofii při přípravě zasedání PPV. Pokud jde o akce k 30. výročí Varšavské smlouvy, byly uvedeny v protokolárním

Itálie v zásadních mezinárodních otázkách následuje USA. Je patrná snaha Andreottiho o zmírnění mezinárodního napětí.

Kurs Nakasoneho vtahuje Japonsko do procesu remilitarizace, podřizování se vojenské strategii USA a NATO. Oživují i otázky tzv. severních území, což je povzbuzením revanšistických nálad. SSSR by chtěl mít s Japonskem normální dobrosousedské vztahy, jestliže k tomu bude připravena i druhá strana. S návštěvou A. A. Gromyka v Tokiu je třeba "spěchat pomalu".

Dále A. A. Gromyko vyjádřil stanoviska k ohniskům napětí. Situaci ve Střední Americe a Karibské oblasti charakterizoval tak, že nabyla zvláštní ostrosti. Washington uplatňuje politiku státního terorismu. Hlavní nápor vede vůči Nikaragui, které je třeba pomáhat, což je naším společným úkolem. Stejně tak i Kubě, která čelí hrozbám a provokacím USA.

Napětí trvá i na Blízkém východě. Washington nyní usiluje o zatažení Arabů do separátních ujednání. Snaží se využít situace v palestinském hnutí odporu. Svolaání národní rady Palestiny Arafatem, přes odpor některých vlivných skupin, prohlubuje rozpory. Ani syrští přátelé nevyužili všech možností k jejich překonání. A. A. Gromyko dále zdůraznil, že nelze vydávat palestinské hnutí arabské reakci a že je nutno udělat vše pro zachování protimperialistického potenciálu tohoto hnutí. SSSR podporuje linii syrského vedení pokračovat v protimperialistickém kursu odporu proti americko-izraelským plánům, o čemž ujišťoval v Moskvě H. Asad. Pro SSSR je nepřijatelná snaha, aby mezinárodní konference o BV byla realizována až v konečné etapě, aby dala počesť dohodám dosaženým v zkušebních jednáních.

K situaci na Jihu Afriky uvedl, že tlak Pretorie na Angolu a Mosambik pokračuje, ale je prováděn převážně prostřednictvím protivládních skupin. Obě země zaujímají v řadě otázek ne dost tvrdou pozici, což komplikuje podmínky, v nichž působí národně osvobozené hnutí v Namibii a síly, které bojují uvolitě JAR proti rasistickému režimu.

Ke vztahům s Čínskou lidovou republikou sdělil, že pokračují kontakty užitečné pro obě strany /setkání ministrů zahraničí v New Yorku, 5. kolo politických konzultací v Pekingu/. Ještě letos se uskutoční návštěva I.V. Archipova v ČLR, jejíž vedení jeví zájem o pokračování politického dialogu a jde na rozšíření vztahů v oblasti obchodu a vědeckých styků. Neplánuje však podstatné zlepšení vztahů s SSSR /tři překážky/. Peking se též nezříká diferenciovaného přístupu k ZSS.

V závěru svého vystoupení A. A. Gromyko zdůraznil, že existuje zásadní souhlas všech spojeneckých států s prodloužením doby působení Varšavské smlouvy. Tomu odpovídá návrh protokolu připravený PLR. SSSR je pevně přesvědčen, že společným zájmem musí být, aby Varšavská smlouva byla prodloužena na 20 let s možností další prolongace ještě na 10 let. Přípravu protokolu je třeba zakončit co nejrychleji, do nadcházejícího zasedání politického poradního výboru v Sofii. Na tomto zasedání vedoucí představitelé spojeneckých socialistických států budou moci společně analyzovat situaci v Evropě a v celém světě, stanovit další zaměření celkové linie bratrských zemí v oblasti zahraniční politiky.

Ministři zahraničních věcí ČSSR, BLR, MLR, NDR a PLR ve svých projevech vyjádřili plný souhlas s analýzou současné mezinárodní situace, jak ji přednesl s. Gromyko. Jako viníka za její zostření jednoznačně označili imperialistické kruhy, především v USA. Zdůraznili, že situaci dále zhoršuje pokračující rozmísťování amerických raket prvního úderu v západní Evropě.

Konstatovali, že uplynulé období potvrdilo správnost linie vypracované na setkáních nejvyšších představitelů členských států Varšavské smlouvy. Iniciativy obsažené v přijatých dokumentech si zachovávají stále svoji aktuálnost a postupně se dostávají do povědomí představitelů západních států.

Vyslovili se pro omezení zbrojení, zejména jaderného a zabránění militarizace kosmu. Přivítali iniciativu SSSR k zahájení rozhovorů s USA o celém komplexu otázek jaderných i kosmických zbraní a zdůraznili jejich význam.

Za zvlášť nebezpečné označili zpochybňování poválečného uspořádání v Evropě /Jalta, Postupim/ v prohlášeních některých oficiálních představitelů západních zemí a v této souvislosti i aktivizaci a povzbuzování revanšismu v NSR.

Odsoudili imperialistickou politiku vměšování do vnitřních záležitostí jiných států, ideologickou diverzi a politiku ekonomických sankcí a embarga, kterou provádějí především USA.

Při hodnocení procesu KBSE konstatovali, že uvolňování zapustilo hluboké kořeny a i přes současné ochlazení vztahů je nutné dosažené výsledky udržet a využít pro rozšíření dialogu a další zlepšení vztahů mezi státy s různým společenským zřízením.

Zdůraznili význam stockholmské konference a shodli se na tom, že ustávení pracovních skupin potvrdilo správnost linie ZSS, která vychází ze zásady rovnosti a stejné bezpečnosti. Je potřebné i nadále udržet dosavadní iniciativu a dále konkretizovat naše návrhy.

Podtrhli význam Varšavské smlouvy, která je důležitým faktorem stability v Evropě i ve světě, zárukou zachování míru a neměnitelnosti teritoriálně politických realit v Evropě. V této souvislosti vyjádřili jednomyslný souhlas s prodloužením doby platnosti Varšavské smlouvy na základě návrhu předloženého PLR.

B. Chňoupek označil dosažení dohody o jednání mezi A.A.Gromyken a G. Shultzem za významný úspěch sovětské zahraniční politiky.

Při hodnocení současné zostřené mezinárodní situace odsoudil zpochybňování poválečného uspořádání v Evropě, které, stejně jako rozmísťování nových amerických raket prvního úderu v některých západoevropských zemích, podstatně přispělo k aktivizaci revanšistických sil v NSR a ke zhoršení situace na našem kontinentě.

Informoval o aktivitě ČSSR při prosazování mírových iniciativ obsažených v pražské Politické deklaraci i dalších návrhů ze zasedání výboru ministrů zahraničí a o poznatcích z jednání a rozhovorů s partnery ze západních zemí k problematice vztahů

Východ-Západ a k iniciativám spojeneckých socialistických zemí, zejména k návrhu Smlouvy o nepoužití vojenské síly a zachování mírových vztahů mezi státy Varšavské smlouvy a NATO.

Vyjádřil stanoviska ČSSR k probíhajícím odzbrojovacím jednáním.

Podtrhl význam nových sovětských návrhů předložených na 39. zasedání VS OSN a podpořil je.

S. Olszowski za základní nebezpečné rysy současné mezinárodní situace označil rozdmýchávání amerického velmocenského šovinismu, úsilí USA a NATO o dosažení převahy a porušování principů mezinárodního práva. Dále konstatoval, že eskalace horečného zbrojení a hromadění zbraní je doprovázeno politikou ekonomické diskriminace a sankcí a pokračující ideologickou a propagandistickou diverzí proti zemím socialistického společenství.

Značnou část svého vystoupení věnoval problematice revanšismu a odsoudil pokusy o zpochybňování politických realit v Evropě.

Uvedl, že pokusy mezinárodně izolovat PLR selhaly, kruh bojkotu byl prolomen, o čemž svědčí řada návštěv oficiálních představitelů západních zemí. Nadále však v NSR probíhá tvrdý boj o charakter vztahů s PLR. Potvrdilo to i odložení Genscherovy návštěvy. Pravice vnucuje PLR natovskou revanšistickou platformu normalizace vztahů. Na druhé straně ocenil konstruktivní přístup SPD.

V souvislosti s prodloužením Varšavské smlouvy uvedl, že zvláštní význam má nejen zachování Varšavské smlouvy, ale i další posílení její politické a vojenské struktury.

O. Fischer ve svém projevu velmi pozitivně hodnotil mírové knutí, které potřebuje naší podporu a náš mírový program. NDR svým dílem přispívá k realizaci mírového programu - posiluje socialismus a obranyschopnost.

Ke vztahům s NSR uvedl, že je NDR buduje v souladu s koordinovanou politickou linií ZSS. Základním úkolem v tomto směru bylo a zůstane vyvíjet úsilí pro to, aby z německé půdy nikdy více nevzešla válka. Zdůraznil, že nelze umožnit NSR vyklouznout ze systému evropských dohod.

Ocenil rozvoj styků mezi SED a SPD, zejména úsilí o řešení otázky odstranění chemických zbraní z Evropy.

Informoval o tom, jak NDR rozvíjí na nejvyšší úrovni dialog se západoevropskými státy, čehož využívají k prohlubování diferencí na Západě.

Vyjádřil se pro úzkou spolupráci a koordinaci zahraničně politického postupu ZSS a blíže objasnil návrhy NDR, obsažené v protokolu.

P. Várkonyi informoval o tom, jak se MLR zhostila úlohy předat Výzvu členských států Varšavské smlouvy státům NATO, svěřené jí na budapeštském zasedání výboru ministrů. Seznámil ministry s ohlasy a s dalšími získanými poznámkami. Konstatoval, že pohybu vpřed brání nezájem USA na těchto návrzích. Je třeba nadále je aktivně prosazovat.

Uvedl, že většina západních států sice rozmístění US raket přijala, avšak má značné obavy ze zhoršení vztahů mezi SSSR a USA. Vyvíjí proto aktivitu na pokračování dialogu mezi Východem a Západem. Zdůraznil, že rozhovory, které vedla MLR v uplynulém období s představiteli států západní Evropy, byly v souladu s dokumenty přijatými na nejvyšší úrovni /snaha ospravedlnit postup MLR bezprostředně po rozmístění RSD/.

Odsoudil politiku ekonomických sankcí a embarga prováděnou USA vůči socialistickým zemím. Nezmínil však vůbec nepřipustnost politiky státního terorismu.

Poukázal na spojitost mezi nárůstem zbrojení a ekonomickými a sociálními problémy rozvojových zemí.

P. Mladenov upozornil na značnou aktivizaci ZEU, na snahu o rozšiřování a urychlení spolupráce západoevropských států ve vojenském průmyslu. Je to projev úsilí o snížení jaderné závislosti západní Evropy na USA, což však ve skutečnosti napomáhá posilování NATO. Připomenul rovněž novou doktrínu NATO, která pod záminkou snižování jaderných zbraní podporuje vývoj a výrobu nových konvenčních zbraní. Do souvislosti postavil eskalaci zbrojení USA a NATO a aktivizaci revanšistických sil v NSR. Odsoudil demonstrativní podporu, které se těmto silám dostává z Bonnu.

Dále uvedl, že vzrůstá zájem na vytvoření bezjaderných pásem v Evropě a doporučil vypracovat výzvu členských států Varšavské smlouvy k této problematice.

V souvislosti s hodnocením situace na Balkánském poloostrově konstatoval, že imperialismus neuspěl v úsilí přenést do této oblasti otevřenou konfrontaci, charakteristickou pro vztahy Východ-Západ.

Š. Andrei ve svém vystoupení uvedl, že hlavním úkolem dneška je zastavení závodů ve zbrojení, přechod k odzbrojení, zabezpečení míru a života národům. Opakoval známé rumunské požadavky, odlišné od politiky států Varšavské smlouvy. Zdůraznil, že je nezbytné učinit vše pro zastavení rozmísťování amerických raket a odvetných opatření SSSR a dalších socialistických zemí.

Podpořil nadcházející setkání Gromyko-Shultz, postrhl však nevyhnutelnost dosažení dohody o zastavení rozmísťování amerických raket v Evropě, o radikálním snížení existujících a o zbavení Evropy od jaderných zbraní vůbec. Státy NATO a US by neměly stát bokem od řešení této otázky a měly by usilovat o její řešení různými formami.

Oceňoval poslední mírové návrhy SSSR. V této souvislosti však uvedl, že státy NATO předložily také některé návrhy, které dávají možnost vést konstruktivní dialog.

Podtrhl nutnost zastavit růst vojenských rozpočtů a přejít k jejich snižování v první etapě o 10 %.

Zvláštní pozornost věnoval otázce vytváření bezjaderných zón na Balkáně, ke které připravuje RSR konferenci v Bukurešti.

Zdůraznil, že je nevyhnutelné vycházet z reality, která se vytvořila po druhé světové válce a není možné připustit zpochybňování poválečných hranic v Evropě.

Upozornil na nezbytnost řešit otázku vztahů Sever-Jih a předložil v tomto směru některé konkrétní návrhy RSR.

V závěru informoval, že XIII. sjezd RKS přijal rozhodnutí o souhlasu Rumunska s prodloužením platnosti Varšavské smlouvy.

III.

Komentáře a ohlasy západních sdělovacích prostředků na zasedání výboru ministrů si všimají především těch částí komuniké, v nichž se požaduje zastavit rozmísťování nových jaderných raket v Evropě a snížit počet taktických zbraní a raket středního doletu. Rovněž poukazují nespasáče týkající se zahájení nových sovětsko-amerických jednání, podmínek k obnovení dialogu mezi Východem a Západem a německé problematiky. Dále uvádějí, že berlínské zasedání potvrdilo úsilí Varšavské smlouvy o návrat k politice uvolňování a současně o provádění politiky stabilních bloků a tím i zaručené bezpečnosti jak pro SSSR, tak pro socialistické země.

Z významnějších západních činitelů se k tomuto zasedání vyjádřil vicekancléř a ministr zahraničních věcí NSR Genscher. Řekl, že nadcházející sovětsko-americké jednání může mít pozitivní dopad na celkové vztahy mezi Východem a Západem, neboť ministři zahraničních věcí členských států Varšavské smlouvy ocenili princip tohoto jednání a konstatovali, že existuje možnost příznivého obrátu nynější situace. Za důležité znatelní označil také to, že v komuniké je zdůrazněn význam úlohy všech evropských zemí v úsilí o bezpečnou míru v Evropě a že se členské

státy Varšavské smlouvy vyslovily pro pokračování procesu KBSE, uvolňování napětí a pro rozvoj spolupráce na základě Závěrečného aktu helsinské konference.

Mluvčí ministerstva zahraničí NSR poukázal nicméně na to, že obrat ve vztazích mezi Východem a Západem by byl usnadněn, kdyby byla Varšavská smlouva ve svém komuniké upustila od obviňování z "údajného revanšismu". Spolková vláda doufá, že schůzkou ministrů zahraničí obou velmocí 7. a 8. ledna 1985 v Ženevě bude moci začít nová fáze.

IV.

Význam zasedání výboru ministrů zahraničních věcí v Berlíně je nutno posuzovat především v souvislosti s tím, že se uskutečnilo krátce před závažným setkáním A.A. Gromyka s G. Shultzem v Ženevě a že vzhledem k nadcházejícímu zasedání politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy v Sofii 15. - 16. ledna 1985 mělo již charakter obsahové přípravy této významné akce.

V této souvislosti byly na zasedání posouzeny i otázky spojené s prodloužením doby platnosti Varšavské smlouvy a s nadcházejícími oslavami 30. výročí založení Varšavské smlouvy.

Komuniké je významným dokumentem, který opět jednoznačně potvrzuje mírové úsilí členských států Varšavské smlouvy, jejich snahu odstranit existující napětí a zájem rozvíjet vzájemně výhodné rovnoprávné vztahy mezi státy s rozdílným společenským zřízením. Vyjadřuje jednoznačnou podporu mírové politice Sovětského svazu a jeho iniciativám zaměřeným na odstranění nebezpečí jaderné války a zabránění militarizaci kosmického prostoru.

V Praze dne 7. prosince 1984